

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický ústav

Nekonvenční ženy Jagellonské éry (Johanka z Krajků)
Bakalářská práce

Autor: Hana Milotinská
Studijní program: Specializace v pedagogice
Studijní obor: P-DEB/P-FJB
Vedoucí práce: PhDr. Beran Zdeněk, Ph.D.

Hradec Králové, 2015

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání bakalářské práce

Autor:	Hana Milotinská
Studium:	P121145
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Historie se zaměřením na vzdělávání, Francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce:	Nekonvenční ženy Jagellonské éry (Johanka z Krajku)
Název bakalářské práce AJ:	Unconventional Women in the Jagiellonian Era (Joan of Kraigk)
Anotace:	<p>Práce se zabývá biografií Johanky z Krajku, která je svědectvím o individualizaci role žen-šlechtičen na sklonku středověku. Jedná se o biografii v rovině náboženské nekonformity a porušování určitých stereotypů této doby. Metody zpracování: biografická metoda (v chronologickém sledu), analýza a následná syntéza Prameny a literatura: SOKA Mladá Boleslav, SOKA Turnov; edice: Archiv český, Codex juris municipalis, Království dvojího lidu, Staré letopisy české.</p>
Garantující pracoviště:	Historický ústav, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Zdeněk Beran, Ph.D.
Oponent:	doc. PhDr. Martin Šandera, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	20.12.2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením PhDr. Zdeňka Berana, Ph.D. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne.....

Hana Milotinská

Anotace

Hana Milotinská: *Nekonvenční ženy jagellonské éry – Johanka Krajířová z Krajku*, Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015, 42 s., bakalářská práce.

Bakalářská práce koncipována jako ucelená biografie Johanky Krajířové z Krajku (* 1457, † 1531), vysoce postavené české šlechtičny a významné podporovatelky rané Jednoty bratrské. V první kapitole se práce zabývá původem rodu Krajířů z Krajku, dále podává chronologicky řazené životní etapy této šlechtičny. Johanka z Krajku prožila své první manželství po boku Jana Tovačovského z Cimburka, po jehož smrti spravovala panství společně se synem Adamem z Cimburka. Po předčasné synově smrti se podruhé provdala za předního muže království Jana ze Šelmberka. Když podruhé ovdověla, byla nucena čelit útokům na někdejší majetky Tovačovských z Cimburka spojeným se snahami o diskreditaci v konfesní rovině. Závěr života strávila v ústraní v řadách Jednoty bratrské. Život Johanky z Krajku je konfrontován s poznatky o postavení ženy v pozdním středověku, jehož optikou je analyzováno Johančino (ne)konformní jednání v daných situacích.

Klíčová slova: Johanka Krajířová z Krajku, Jednota bratrská, pozdní středověk, žena, šlechta

Abstract

Hana Milotinská: *Unconventional Women in the Jagiellonian Era (Joan of Kraigk)*, Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2015, 42 s., the bachelor thesis.

The bachelor thesis is designed as a coherent biography of Joan of Kraigk (* 1457, † 1531), highly standing Czech aristocrat and important patron of the early unity of Brethern. In first charter the thesis deals with the origin of dynasty of Kraigk, after that it presents chronological life phases of this aristocrat. Joan of Kreigk spent her first marriage alongside John Tovačovský from Cimburk and after his death she governed the manor with her son Adam from Cimburk. After the early death of the son, she got married to prominent man of the kingdom John from Šelmberk. When she became a widow for the second time, she was forced to counter the attack on the erstwhile property of the Tovačovský from Cimburk dynasty that were connected with the efforts of discrediting in confessional plain. She spent the end of her life in seclusion in the ranks of unity of Brethern. The life of Joan of Kreigk is confronted with knowledge of the status of women in the late Middle Ages whose perspective the (non)conformist behaviour in the situations is analysed.

Key words: Joan of Kreigk, unity of Brethern, the late Middle Ages, a woman, an aristocracy

Poděkování:

Ráda bych poděkovala PhDr. Zdeňku Beranovi, Ph.D. za skvělé vedení, velkou ochotu a vstřícnost při vedení mé bakalářské práce. Mé poděkování dále patří rodině, spolužákům a přátelům za podporu.

Obsah

Úvod.....	9
Rodové vazby a mládí.....	12
Manželství s Janem Tovačovským z Cimburka	15
Manželství s Janem ze Šelmberka	21
Vstup do jednoty bratrské	29
Závěr	35
Seznam zkratk	38
Seznam pramenů a literatury	39
Seznam příloh.....	42

Úvod

Tématem bakalářské práce je biografie šlechtičny Johanky Krajířové z Krajku, velké podporovatelky a ochránkyně v té době nezákonné a odsuzované Jednoty bratrské, a manželky dvou vlivných a mocných šlechticů. I když se Johanka Krajířová podstatně zapsala do české historie, v české historiografii se objevuje jen okrajově. Během jejího působení na Mladoboleslavsku se panství stalo centrem Jednoty bratrské. V době pronásledování bratří, započaté svatojakubským mandátem, se Johanka zasadila o jejich ochranu. Přihlédneme-li k poměrně nepříznivému postavení ženy v době sklonku středověku, kdy se měla žena prakticky jen starat o „rodinný krb“ a reprezentovat svého manžela, je zřejmé, že Johanka z Krajku byla silnou, schopnou a ve spoustě ohledech nekonvenční šlechtičnou.

V práci je využita biografická metoda, která umožňuje proniknout prostřednictvím poznání života jednotlivce k základním charakteristikám dané epochy. Nejprve jsem proto pomocí základních zásad (kritiky pramenů, jejich analýzy a závěrečné syntézy) a metod historického výzkumu (přímá a nepřímá metoda) získala základní podobu Johančina života. Dále jsem tato data konfrontovala s odbornou literaturou popisující postavení žen na sklonku středověku. Základní otázku přitom představovalo Johančino (ne)konformní jednání v daných situacích.

Práce je prostřednictvím biografie Johanky zaměřena na analýzu postavení ženy na sklonku středověku v souvislosti s individualizací role šlechtičen. Jejím cílem je analýza nekonvenčnosti této šlechtičny, především v oblasti náboženské. Dalším cílem je doplnit Johančin životopis o data a informace, která jsou zatím neznámá, případně

opravit chybné informace. Většinou se jedná o základní údaje jako je datum narození, rok uzavření obou sňatků, úmrtí jejího syna nebo rok vstupu Johanky do řádu.

Z edičních pramenů jsem využila především *Archiv český*¹ a *Codex iuris municipalis*.² Písemnosti uvedené v těchto edicích byly většinou obchodního rázu, ve většině případů se jednalo o udělení nebo potvrzení městských privilegií nebo o prodej panství. Tyto listiny však také pomohly nepřímo určit, kdy byl uzavřen sňatek mezi Johankou a Janem ze Šelmberka nebo kdy zemřel Adam Tovačovský. Podle dopisu Zdeňka ze Šternberka adresovanému Vokovi z Rožmberka, bylo možné určit na měsíc přesné datum Johančina sňatku s Janem Tovačovským. Listiny z okresního archivu Mladá Boleslav nepřinesly nové poznatky. Přítomnost Johančiny pečeti na listině z roku 1519 jen prozradila, že i po vstupu do řádu Johanka zasahovala do správcovských záležitostí.³ V otázce Johančiny víry jsem vycházela ze *Slovem obnovená* od Amedea Molnára,⁴ dále pak z *Dekretů Jednoty bratrské*.⁵

Základní prací o historii rodu Krajířů z Krajků představují *Krajířové z Krajků* od Stanislavy Novákové.⁶ Vzhledem k tomu, že se však monografie zabývá celým rodem, byly některé informace ohledně Johanky nepřesné, což odhalila práce s další literaturou a prameny. Dalším nezanedbatelným zdrojem informací o životě Johanky, byly publikace *Žena v Jednotě* od Anny Císařové-Kolářové⁷ a *Boleslavští*

---

¹ *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské 1–6* edd. František Palacký, Praha 1840-1872. *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské 7–17*, edd. Josef Kalousek, Praha 1887-1899.

² *Codex iuris municipalis regni Bohemiae III.*, edd. J. Čelakovský – G. Friedrich, Praha 1948.

Codex iuris municipalis regni Bohemiae IV/2, edd. Ant. Haas, Praha 1960.

³ SOKA MB, fond Město MB, sign. IAa 13.

⁴ Amedeo MOLNÁR: *Slovem obnovená*, Praha 1977.

⁵ Antonín GINDELÝ (edd.): *Dekrety Jednoty bratrské*, Praha 1865.

⁶ Stanislava NOVÁKOVÁ: *Krajířové z Krajků*, Praha 2010.

⁷ Anna CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ: *Žena v Jednotě*, Praha 1942.

bratří od Amedea Molnára.⁸ U *Ženy v Jednotě* ovšem zcela chyběly odkazy na prameny a literaturu. Tyto dvě monografie zachycují především vztah přírodním zdrojem pro obecnou analýzu situace v Čechách byly *Dějiny Moravy I.* a *Doba náboženské koexistence a tolerance* od Josefa Války.⁹ Výchozí literaturu pro analýzu postavení ženy v pozdním středověku představuje Milena Lenderová a kol.: *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*,¹⁰ Josef Macek: *Jagellonský věk v českých zemích II.*¹¹ a monografie *Warring maidens* Johna Martina Klassena.¹²

Práce je koncipována diachronně, kapitoly mají chronologickou posloupnost souběžnou s Johančiným životem. První kapitola se věnuje původu rodu Krajířů z Krajku a příchodu rodu do Českého království. Její větší část se zabývá úzkou rodinou Johanky a jejím životem před uzavřením sňatku. Druhá kapitola popisuje životní úsek od uzavření prvního sňatku do doby před uzavřením druhého. Třetí kapitola zachycuje období manželství s Janem ze Šelmberka a život ovdovělé Johanky před řádným vstupem do Jednoty bratrské. Poslední kapitola se věnuje životu Johanky v roli sestry a posledními léty jejího života.

---

⁸ Amedeo MOLNÁR: *Boleslavští bratři*, Praha 1952.

⁹ Josef VÁLKA: *Dějiny Moravy I.*, Brno 1991.

Josef VÁLKA: *Doba náboženské koexistence a tolerance*, Přerov 1995.

¹⁰ Milena LENDEROVÁ: *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, Praha 2009.

¹¹ Josef MACEK: *Jagellonský věk v českých zemích II.*, Praha 1994.

¹² John Martin KLASSEN: *Warring maidens, captive wives and hussite queens*, New York 1999.

Rodové vazby a mládí

Původ rodu Krajířů z Krajku, jednoho z nejpřednějších korutanských rodů, má kořeny v dnešních Korutanech a tamní lokality Kreig, která je do češtiny překládána jako Krajek. Rodové jméno Kraier, Kraiger či Chreyer se pak do češtiny překládá jako Krajíř, Krajeř nebo Krajek. Za nejstaršího doloženého člena rodu je pokládán Dietrich von Kriwig, zmínka o něm pochází již z roku 1091. Jedná se tudíž o poměrně starobylý rod. Vzhledem k letitosti rodu proto nemáme mnoho informací o jeho členech, většinou se jedná pouze o jména a data. Takto je zmiňován Heinrich v roce 1138, Sighard v letech 1152–1155, Amizo z roku 1165 apod.¹³

O tehdejší významu rodu svědčí zmínka z roku 1211 o Ortolfovi Krajíři zastávajícím funkci korutanského stolníka (stolník měl původně dozor nad kuchyní, postupně se však tento úřad změnil na čestnou funkci udělovanou panovníkem dle zásluh). Úřad stolníka taktéž vykonávali Hartwig (1236–1256) a jeho příbuzný Vilém. Již zde rod Krajířů zasahoval do českých dějin. Zmíněný Vilém Krajíř uznal v roce 1270 krále Přemysla Otakara II. vévodou korutanským, proti tomu se však postavil jiný člen rodu, Friedrich Krajíř, uznávající legitimního nástupce Filipa ze Sponheimu. Přemysl Otakar II. vládl korutanskému vévodství pouhé dva roky, poté se musel vévodství vzdát ve prospěch Rudolfa Habsburského. Největšího významu a majetku nabyli Krajířové ve funkci ministerálů ve službách habsburských vévodů.¹⁴

Za zakladatele české větve Krajířů z Krajku je považován Konrád I., který přišel do Čech roku 1378, tedy na sklonku vlády Karla IV. V

---

¹³ Stanislava NOVÁKOVÁ: *Krajířové z Krajku, Z Korutan do země České koruny*, Praha 2010, s. 12–13.

¹⁴ August SEDLÁČEK: *Hrady, zámky a tvrze Království českého IV*, Praha 1995, s. 104.

letech 1378–1385 zastával funkci hofmistra Václava IV. Roku 1381 Konrád získal od krále hrady Landštejn a Novou Bystřici výměnou za Lomnici (získanou 1379), čímž vzniklo v Čechách pro rod zázemí.¹⁵

K definitivnímu usazení rodu v Čechách došlo v roce 1454, za Wolfganga I., otce Johanky z Krajku, který zdědil majetek v Čechách a na Moravě, konkrétně Landštejn a bystřické panství.¹⁶ Sňatkem s Eliškou z Boskovic, dcerou Vaňka, moravského zemského hejtmana, nabyt Wolfgang velkého majetkového, ale také politického vlivu a moci. Ke sňatku Wolfganga a Elišky muselo dojít mezi léty 1454 a 1457. Vaněk z Boskovic byl své doby velmi vlivným a mocným šlechticem, velkým přívržencem Jiřího z Poděbrad, účastnil se například mírových jednání králů Matyáše a Jiřího v Brně roku 1478, zde jako člen delegace reprezentující Jiřího z Poděbrad. Vaněk pravděpodobně ovlivnil Wolfgangův život nejen v rovině politické, ale také v rovině náboženské, není však známo, zda se jedná o umírněné katolictví nebo o utrakvismus.¹⁷ Ještě Wolfgangův otec Lipolt však byl zapřísáhlý katolík tvrdě bojující proti husitům.¹⁸ Z náklonnosti obou mužů k Poděbradovi je ale evidentní, že ani jeden nemohl být radikální katolík.

Na základě spisu „*Správa jedné paní, jak by člověk věrný, pracující k smrti, a v jaké naději umřítí měl,*“ který napsal bratr Lukáš v roce 1517 tehdy šedesátileté Johance,¹⁹ vyplývá že se Johanka narodila v roce 1457, pravděpodobně na Nové Bystřici, hlavním sídle Wolfganga, kde také nejspíš prožila dětství. Její matka byla Eliška z Boskovic. Johanka byla prvním nebo druhým nejstarším potomkem. Wolfgang měl celkem čtyři syny, mezi které rozdělil v březnu 1487 (tři roky před svou smrtí)

---

¹⁵S. NOVÁKOVÁ: *Krajířové z Krajku*, s. 13–16.

¹⁶S. NOVÁKOVÁ: *Krajířové z Krajku*, s. 34.

¹⁷Petr ČORNEJ-Milena BÁRTLOVÁ: *Velké dějiny země Koruny české VI.*, s. 114, 435, 556.

¹⁸A. SEDLÁČEK: *Hrady IV*, s. 156.

¹⁹Tamtéž, s. 85.

svůj majetek.²⁰ Sám si ponechal novobystřický hrad, města Novou Bytřici a Dačice, synové Lipolt II. a Jindřich I. získali hrad Cornštejn a zbořený Frejštejn a synům Jiřímu II. a Konrádu III. připadl hrad Landštejn a zbořený hrad Bílkov.²¹ Dcery Anežka, Anna a Zbyňka, které byly v době dělení majetku nezletilé, jsou v listině zmíněny v souvislosti s výší renty, která jim má být dáována. Starší dcery Kateřina a Johanka byly již v této době provdány a tudíž zaopatřeny.²²

---

²⁰ A. SEDLÁČEK: *Hrady IV*, s. 105.

²¹ S. NOVÁKOVÁ: *Krajířové z Krajků*, s. 45.

²² *Tamtéž*, s. 48.

Manželství s Janem Tovačovským z Cimburka

Johanka byla druhou manželkou Jana Tovačovského, syna stejnojmenného Jana Tovačovského, nejvyššího hejtmana Markrabství moravského a blízkého spojence Jiřího z Poděbrad. Jeho bratr, Ctibor Tovačovský, byl proslulým politikem a autorem *Knihy Tovačovské*, léta užívané u soudů jako příručka zemského práva. Ještě na sklonku středověku byla sňatková politika běžným a často užívaným nástrojem k získání majetku, území, moci i k zaručení míru mezi rody.²³ Je evidentní, že také u Krajířů z Krajku tvořila sňatková politika podstatnou součást získávání majetku i moci. Tak například Wolfgang I. otec Johanky získal sňatkem s Eliškou z Boskovic, dcerou moravského zemského hejtmana Vaňka z Boskovic, nejen v podstatě polovinu svého budoucího majetku, ale také velký politický vliv.²⁴

Jan byl velmi vlivným a významným šlechticem, mimo jiné se zasloužil o přijetí Vladislava II. na český trůn. V roce 1475 byl jmenován nejvyšším zemským sudím a o čtyři roky později nejvyšším komorníkem.²⁵ Také Krajířové byli váženým a politicky mocným rodem. Je tedy zřejmé, že sňatkem Jana a Johanky sledovaly oba rody majetkové i politické cíle. Podle dopisu Zdeňka ze Šternberka z 3. října 1475 adresovanému Vokovi z Rožmberka lze usoudit, že sňatek Jana Tovačovského s Johankou byl uzavřen někdy začátkem listopadu, uvedeného roku. V tomto dopise se Zdeněk ze Šternberka omlouvá Vokovi z Rožmberka, že nebude přítomen na svatbě své dcery Kunhuty,

---

²³Josef MACEK: *Jagellonský věk v českých zemích II.*, Praha 1994, s. 129.

²⁴S. NOVÁKOVÁ, *Krajířové z Krajku*, s. 35.

Petr ČORNEJ-Milena BÁRTLOVÁ: *Velké dějiny země koruny české VI.*, Praha-Litomyšl 2007, s. 114.

²⁵S. NOVÁKOVÁ, *Krajířové z Krajku*, s. 75–76.

„pro svatbu páně Tovačovského, kdež na Boleslav jeti mám“.²⁶ To bylo Johance 18 let, což také odpovídá průměrnému věku nevěsty v pozdním středověku. Kdy se Jan Tovačovský narodil, není přesně známo. Vzhledem k tomu, že se Ctibor, starší z obou bratrů, narodil v roce 1438, je velice pravděpodobné, že se Jan narodil několik málo let po svém bratrovi, tedy zhruba okolo roku 1440. Tudiž mu mohlo být v době druhého sňatku kolem 35 let.²⁷ U mužů byl průměrný věk uzavření prvního sňatku 27 let.²⁸ První manželkou Jana Tovačovského se stala Magdalena z Michalovic, sestra posledního pána z Michalovic Jindřicha II. Po bratrově smrti roku 1468 se stala coby poslední z rodu dědičkou mladoboleslavského panství, Brandýsa nad Labem a Bezdězu. Magdalena však příštího roku zemřela a Jan tyto statky po své choťi zdědil.²⁹

Podle A. Molnára měla Johanka na svého manžela v otázce víry veliký vliv. Nábožensky tolerantní šlechtic (de facto stojící v čele moravské kališnické šlechty) začal údajně po sňatku s Johankou inklinovat k Jednotě bratrské.³⁰ O tomto tvrzení však lze pochybovat. Už Jan Tovačovský starší stál v čele moravské utrakvistické šlechty. V roce 1438 sice podpořil volbu Albrechta Habsburského, nadále však zůstal věrný utrakvismu a poskytl svoji podporu Jiřímu z Poděbrad. Za manželku měl Poděbradovu sestru Žofii z Kunštátu a roku 1447 Jan určil svého švagra jako poručníka a správce majetku svých nezletilých synů v případě blízké smrti.³¹ August Sedláček nazval Jana mladšího

---

²⁶ AČ 9, s. 143, č. 757. V době okolo svátku sv. Martina.

²⁷ Petr VOREL: *Morava na prahu nové doby*, Přerov 1995, s. 91.

²⁸ Jacques LE GOFF: *Středověký člověk a jeho svět*, Praha 1999, s. 249.

²⁹ Zdeněk Beran: *Poslední páni z Michalovic*, České Budějovice 2010, s. 124–125.

³⁰ Amedeo MOLNÁR: *Boleslavští Bratři*, Praha 1952, s. 29.

³¹ Jiří JUROK: *Příčiny, struktury a osobnosti husitské revoluce*, České Budějovice 2006, s. 208.

„prvním pánem pod obojí a velkým přítele Jednoty bratrské“. ³² Náklonnost k Jednotě je zjevná také u Janova bratra Ctibora, který poskytoval pronásledovaným bratřím na Moravě ochranu a úkryt. ³³ To bylo v době, kdy byla Jednota odsuzována jako kacířská katolíky i utrakvisty. ³⁴ Faktem ale je, že počátky působení bratří v Mladé Boleslavi se datují právě do roku 1468, tedy do doby příchodu Jana Tovačovského na Mladoboleslavsko. Tehdy došlo k přenesení bratrských synod z nedalekých Vinařic do Mladé Boleslavi. Nábožensky smířlivé postoje tedy Jan zaujal již v době svého prvního manželství. Rozhodně tedy nelze soudit, že by byl v otázce víry Jan ovlivněn Johankou. ³⁵

O náklonnosti obou manželů k Jednotě svědčí incident, který se odehrál v lednu roku 1476, kdy se strhla hádka mezi bratřimi a utrakvistickým děkanem. Boleslavský děkan podobojí Václav se tehdy pokusil zmařit nástup bratří ve městě nad Jizerou. Využil k tomu Jana z Teplic, který na několik týdnů vstoupil do Jednoty, následně, po domluvě s děkanem Václavem, pronesl před veřejným shromážděním, kde byli přítomni i Johanka a Jan, projev, kterým se snažil všelijak pošpinit pověst Jednoty. Mluvil například o cestě ďáblově, na kterou se bratří vydali. Nejvíce však bratry pobouřila zmínka o údajném bohatství, které bratří ukrývají. Zde zasáhl Jan Tovačovský, který boleslavskému faráři vyčetl, že dopustil, aby se v kostele vykládaly takové lži. Jan z Teplic byl poté vypovězen a bratří mu začali přezdívat Ležka. Zásahem do sporu na straně bratří manželé otevřeně vyjádřili podporu Jednoty. ³⁶

---

³² August SEDLÁČEK: *Hrady, zámky a tvrze Království českého X*, Praha 1997, s. 34.

³³ Josef VÁLKA: *Dějiny Moravy I.*, Brno 1991, s. 204.

³⁴ *Tamtéž*, s. 187.

³⁵ A. MOLNÁR: *Boleslavští Bratří*, s. 28.

³⁶ *Tamtéž*, s. 29–30, srov. František BAREŠ: *Paměti města Ml. Boleslavě I.*, Mladá Boleslav 1921, s. 175.

Roku 1478 dokonce Jan hájil na sněmu učení Jednoty bratrské.³⁷ Příchod Johanky a Jana Tovačovského do Mladé Boleslavi pak znamenal počátek působení bratrů na Mladoboleslavsku, nazývaných podle jejich nejvýznamnějšího centra té doby, boleslavští bratři.³⁸

Jan Tovačovský zemřel 25. listopadu 1483 ve věku asi necelých padesáti let.³⁹ Jeho smrt musela být náhlá a nečekaná, protože ještě rok předtím se účastnil turnaje, kde desetkrát zvítězil, aniž by spadl z koně, což svědčí o jeho pevném zdraví a vitalitě.⁴⁰ Johanka a Jan měli jediného syna Adama.⁴¹ Ten po náhlé otcově smrti zdědil všechn majetek, protože byl však ještě nezletilý, připadl majetek do poručnické správy strýce Ctibora. Otcova majetku Adam nabyl v roce 1494 po Ctiborově smrti. Okolnosti zplnoletnění vykresluje listina z 1493 vydaná Ctiborem Adama dobře pro Mladou Boleslav: „...v tomto listu jim měšťanom a předměstckým Mladé Boleslavě k jistotě a pevnosti svú visutú pečetí jsem potvrdil a podle sebe pečetí sirotka již dotčeného pana Adama z Cimburga a z Thovačova, kterýž z milosti královské léthy přidanými obdařen jest na spuůsob ten, kterýž bych já hodinu od pána boha jsa zachvácen smrtí a s světa sšel, že již dospělá a plná léta k rozkázanie mému a poručenstvie jmieti má...“⁴² Podle publikace Petra Vorla – *Morava na prahu nové doby*, se Adam narodil roku 1482. Zplnoletněn byl tedy pravděpodobně ve 12 letech.⁴³ Zde je možné,

---

³⁷ *Akty Jednoty bratrské II.*, Jaroslav Bidlo (edd.), Brno 1915, s. 321.

³⁸ Srov. S. NOVÁKOVÁ: *Krajířové z Krajku*, s. 75–76; J. MACEK: *Jagellonský věk v českých zemích II.*, s. 38; A. Molnár: *Boleslavští Bratři*, s. 29.

³⁹ P. ČORNEJ-M. BÁRTLOVÁ: *Velké dějiny zemí koruny české VI.*, s. 453.

⁴⁰ S. NOVÁKOVÁ: *Krajířové z Krajku*, s. 76.

⁴¹ Tamtéž, s. 75.

⁴² CIM III., č. 497, s. 843.

Petr VOREL: *Páni z Pernštejna*, Praha 2012, s. 103.

⁴³ Petr VOREL: *Morava na prahu nové doby*, Přerov 1995, s. 91. Petr Vorel zde odkazuje na J. V. Šimáka a přesto, že Šimák nevedl, odkud informaci získal, považuje ji Vorel za věrohodnou, protože se údajně shoduje s prameny, ty však uvedeny nebyly. (Josef Vítězslav Šimák: *Příběhy města Turnova nad Jizerou I.*, Turnov 1903, s. 57.)

velmi dobře pozorovat postavení ženy z hlediska dědičného práva. Žena, ač manželka, dcera nebo sestra, zpravidla dědila majetek až pokud nebylo mužského dědice. Na sklonku středověku pak dochází z hlediska majetkových poměrů ke zhoršení postavení ženy. Tak například dříve mohla žena disponovat se svým věnem i s majetkem manžela zcela libovolně jak během života manžela, tak po jeho smrti.⁴⁴ Na konci středověku ale nakládal s majetkem pouze muž, žena neměla většinou ani právo rozhodovat o vlastním věnu dokud byl manžel naživu. Ani po smrti manžela nemohla žena odkázat majetek zcela podle své vůle. Dá se říct, že s uzavřením sňatku ženy prakticky ztratily veškerá práva na zacházení s rodinným i osobním majetkem.⁴⁵ Podle listin z let 1494–1502, na kterých vedle Adamova jména figuruje také jméno Johanky, je však zřejmý podíl Johanky na správě společně s Adamem. Otázkou však zůstává, kdo byl hlavním iniciátorem rodové politiky. Podle listiny ze srpna 1500 je zřejmé, že pokud jde o poddanské otázky, měla Johanka na Adamova rozhodnutí vliv a byla pro něj autoritou. Adam v této listině píše: „*A jakož jsou tíž poddaní moji mne prosili při přítomnosti urozené paní, paní Johanky z Krajku, paní mateře mé milé, abych jim svolil z milosti své suol na obec skládati.... já seznavše snažnú prosbu jejich a dobrotivú přímlovu paní mateře mé milé, svolil jsem a dal jsem a mocí listu tohoto dávám a svoluji, aby oni mohli takoví užitek, totiž suol skládati, prodávati a k svému užitku obrátiti,...*“⁴⁶

V roce 1494 zrušili Adam s Johankou všechny povozní, polní a luční roboty a poddaným byly navraceny k užívání obecní pastviny a lesy.⁴⁷ V

---

⁴⁴Václav VANĚČEK: *Malé dějiny státu a práva v Československu*, Praha 1947, s. 87.

⁴⁵M. Viktorina ze Všehrd: *O právích země české knihy devatery*, Praha 1874, s. 228-230, Hermenegild JIREČEK. (edd.).

J. LE GOFF: *Středověký člověk a jeho svět*, s. 246.

⁴⁶*CIM IV/2*, č. 648, s. 397.

⁴⁷Josef MACEK., *Jagellonský věk v českých zemích III.*, Praha 1998, s. 72.

roce 1496 darovali Bratřím bývalý klášter minoritů v Mladé Boleslavi, jež přenechali Jednotě jako její sborovou budovu. Bratří toto místo nazvali Karmel podle biblické hory nacházející se v Izraeli. Součástí objektu byla škola, alumnát a tiskárna, toto místo se také stalo sídlem bratrských synod, odkud řídil Jednotu bratr Lukáš, vůdčí osobnost církve od konce 15. století až do své smrti roku 1528.⁴⁸ Mladá Boleslav se tak stala přímo centrem Jednoty bratrské.⁴⁹

---

⁴⁸ Josef VÁLKA: *Dějiny Moravy I.*, Brno 1991, s. 187.

⁴⁹ Anna CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ: *Žena v Jednotě Bratrské*, Praha 1942, s. 275.

Manželství s Janem ze Šelmberka

Jan ze Šelmberka na Kosti, druhý Johančin manžel, byl umírněný katolík a velmi vlivný šlechtic, v letech 1479–1503 zasedající na zemském soudu jako nejvyšší kancléř. Od roku 1503 až do své smrti 1508 zastával úřad nejvyššího komorníka.⁵⁰ Údajně byl třetím nejbohatším českým šlechticem té doby.⁵¹ Jako umírněný katolík se často ujímal role prostředníka při usmiřování katolíků a kališníků a v těchto sporech dokázal udržet pozici nestranného rozhodčího.⁵²

Jeho první manželkou byla Johanka ze Stráže († 1495), s níž uzavřel sňatek asi roku 1484. Měli spolu tři syny: Jindřicha, Jaroslava a Jiříka.⁵³ Je velice pravděpodobné, že iniciátorem sňatku Jana ze Šelmberka s Johankou z Krajku byl právě Jan. Na konci 15. a na začátku 16. století začíná zemědělská půda zase nabírat na významu a u šlechticů se objevuje tendence vytvářet kompaktní územně správní celky.⁵⁴ Panství Jana ze Šelmberka, které sousedilo s Johančíným, tak bylo velmi výhodné touto sňatkovou aliancí spojit v jeden celek.

Podle Augusta Sedláčka byl sňatek třiačtyřicetileté magnátky a vysokého zemského úředníka uzavřen v roce 1500,⁵⁵ což dokládá listina z 29. srpna 1500, ve které uděluje Johančin syn Adam z Cimburka městu Turnov ze strany rohozecké „*právo zřídit výhradní sklad a prodej*

---

⁵⁰ S. NOVÁKOVÁ: *Krajčové z Krajku*, s. 77.

A. CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ: *Žena v Jednotě*, s. 274.

⁵¹ Josef MACEK: *Jagellonský věk v českých zemích II.*, Praha 1994, s. 37.

⁵² Josef MACEK: *Jagellonský věk v českých zemích III.*, Praha 1998, s. 309.

Jan HALADA: *Lexikon české šlechty*, Praha 1992, s. 152.

⁵³ August SEDLÁČEK: *Hrady, zámky a tvrze Království českého XV.*, Praha 1998, s. 167.

⁵⁴ Josef MACEK: *Věk Jagellonský v Českých zemích I.*, Praha 2001–2002, s. 63.

⁵⁵ August SEDLÁČEK: *Hrady, zámky a tvrze Království českého X.*, Praha 1997, s. 35.

soli.“ Zde Adam nazývá Jana ze Šelmberka svým otcem: „*Protož já Adam nahoře psaný chtiac, aby toto mé zapsanie pevné a neporušitelné bylo....pro lepší jistotu připrosil jsem urozeného pána, pana Jana ze Šelmberka, najvyššieho kancléře královstvie Českého, otce mého milého....., že jsú také pečeti své přivěsiti kázali k tomuto listu.*“⁵⁶ Již listina z 29. dubna roku 1499, ve které dává olomoucký biskup Adamovi a Janovi ve společné manství ves Lobodice, svědčí o kontaktu obou rodů. Zde sice ještě není naznačena rodinná vazba obou mužů, ale je zřejmé, že kontakt Krajířů a Šelmberků již byl navázán.⁵⁷

V listinách týkajících se správy měst se Jan ze Šelmberka objevuje poprvé s Johankou v roce 1503. Jedná se o smlouvu ze 7. února mezi „*Janem ze Šelmberka a z Kosti, nejw. Komorníkem k. Č. a Johankau z Krajku jeho manželku s jedné, a Johannesem z Kunovic a na Bystřici, jemuž n. Adam z Cimburka a z Towačova byl zboží Kojetínské zastawil...*“.⁵⁸ Byl tu však zplnoletněný syn Adam, kterému podle zákona náležela správa a vlastnictví panství, proto jsou všechny listiny do roku 1503 vztahující se ke správě měst vydávány Adamovým jménem. Teprve po Adamově smrti († září 1503) zdělila majetek Johanka a společně s Janem ze Šelmberka se ujala jeho správy.⁵⁹

V souvislosti s manželstvím Johanky a Jana ze Šelmberka vyvstává otázka, jak bylo na manželství katolického pána se šlechtickou otevřeně podporující Jednotu bratrskou nahlíženo, zda a do jaké míry bylo odsuzováno. Období vlády Vladislava Jagellonského bylo obdobím náboženské snášenlivosti. Přesvědčení lidí o jejich víře totiž pramenilo z opravdové víry v dané náboženství, nebylo zdůvodněno jen politicky

---

⁵⁶CIM IV/2, č. 648, s. 397.

⁵⁷AČ 16, č. 717, s. 535, srov. AČ 10, č. 1134, s. 98, CIM IV/2, č. 648, s. 397.

⁵⁸AČ VI., č. 372, s. 541.

⁵⁹A. CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ: *Žena v Jednotě*, s. 274.

nebo ekonomicky. Za těchto podmínek vzniká v Čechách a na Moravě nová náboženská mentalita, tzv. nadkonfesijní křesťanství, založené na myšlence, že katolík i utrakvista jsou oba křesťané. Na tomto vědomí je založena koexistence obou konfesí v 15. a 16. století. Tato mentalita se dotýkala poddaných i urozených.⁶⁰ V této době zemské právo již povolovalo smíšená manželství, která však zahrnovala pouze obě povolené zemské konfese- katolickou a utrakvistickou, nedotýkala se tedy Jednoty bratrské. Je však nutné si uvědomit, že Jan ze Šelmberka byl nesmírně vlivným a váženým šlechticem, který se fakticky podílel na vládě a napadnout ho pro manželství s přívrženkyní Jednoty bylo krajně riskantní a nevýhodné.

Jak již bylo řečeno, i v období náboženské tolerance měla Jednota nálepku kacířů a sekty. Vladislav II. ovlivněný svou novou manželkou Annou z francouzského rodu Foix-Candale tíhnoucí ke katolictví zahájil v prvních letech 16. století politiku proti pikartství a tím tedy i proti Jednotě. Pánové Vilém z Pernštejna a Jan ze Šelmberka se snažili roku 1503 přemluvit krále, aby alespoň zmírnil postupy proti Bratřím, král to ale odmítal. Jan ze Šelmberka ovšem nechtěl připustit, aby byli jeho poddaní stíháni pro víru a ještě téhož roku přislíbil boleslavským ochranu, tedy potvrdil michalovické privilegium.⁶¹ V červenci 1503 vydal král žádost, ve které se domáhá uzavření bratrských sborů a jejich přistoupení buď k utrakvismu, nebo ke katolictví. Bratři se však odmítli vzdát své víry, sám Lukáš napsal obranu *Oratio excusatoria* jako reakci na královu žádost. V ní krále poučil o tom, že se Bratři řídí Písmem svatým a prvotní církví, opírající se o apoštolské učení. Napsal zde také, že tato víra je v dané době důležitá a pronásledovat ji by ohrozilo České

---

⁶⁰Josef VÁLKA: *Doba náboženské koexistence a tolerance*, Praha 1995, s. 5–6.

⁶¹SOKA MB, fond Město MB, sign. IAa 11, Znění privilegia k nahlédnutí v CIM III, 87, s. 136.

království. Jednání v Praze dne 30. ledna 1504, kde se měl vynést rozsudek nad Jednotou bratrskou, bylo jen formalitou, neboť se katolické stavy i stavy pod obojí již 30. září toho roku usnesli, že Jednota je sekta. Tím začalo pronásledování členů Jednoty, které skončilo v několika případech i jejich upálením. Díky ochraně Johanky a vlivného Jana ze Šelmberka však byli bratři na Mladoboleslavsku v relativním bezpečí.⁶²

K manželovu majetku připojila Johanka také majetek syna Adama získaný listinou ze dne 20. února 1502, v ní Adam uvedl, že matce dluží 2 000 kop grošů, tento dluh měl však být splacen až po Adamově smrti, pokud by se tak nestalo, má Johanka právo ujmout se správy města Mladé Boleslavi, hradu Hrubého Rohozce, města Brandýsa nad Labem a poloviny města Turnova (druhou polovinu spravoval Jindřich Šťastný z Valdštejna). Šlo však pouze o právní akt, který měl zajistit převod majetku a nenapadnutelnost listiny ze strany příbuzenstva, neboť Adam zemřel bez potomků. Takovému převodu majetku se říká „vklad v dluhu po své smrti,“ založený na finančním závazku jedné osoby k druhé, a dědické principy zcela pomíjel. Tím Adam právně zajistil, aby majetek zdědila osoba, kterou si sám zvolil, totiž Johanka.⁶³ Závěti ze dne 28. června, 1502, založené na stejném principu jako u české části majetku, byla Johance odkázána moravská část panství.⁶⁴ O tuto část dědictví se přihlásila příbuzná Johanka z Cimburka a Tovačova (je velice pravděpodobné, že se jednalo o Adamovu tetu, sestru jeho otce, nebo také pratetu či sestřenicí otce)⁶⁵, která zpochybnila platnost Adamovy závěti, na tento akt ovšem velmi rychle zareagoval král Vladislav, který

---

⁶² A. MOLNÁR: *Boleslavští Bratři*, s. 57–61.

⁶³ Petr VOREL: *Morava na prahu nové doby*, Přerov 1995, s. 81.

⁶⁴ AČ 17, č. 793, s. 27–32.

⁶⁵ P. VOREL: *Morava na prahu nové doby*, s. 82–83.

14. února téhož roku vydal listinu potvrzující platnost závěti. Tak král učinil, aniž by závěť viděl. Za tento akt je pravděpodobně zodpovědný Vilém z Pernštejna usilující o Johančiny statky, které také následně od Johanky koupil. Dne 3. dubna 1503 koupil Vilém z Pernštejna od Johanky Kojetínské panství a smlouvou z 29. června 1503 získal Tovačov a obce pod něj spadající.⁶⁶ Těžce nemocný Adam zemřel bezdětný údajně 13. prosince téhož roku ve věku asi dvaceti let.⁶⁷

Po Adamově smrti začala Johanka spravovat panství společně s manželem, což dokazuje Johančino jméno v intitulacích vedle manželova jména. V některých listinách dokonce figuruje jenom Johanka, což vypovídá o určité Johančině autoritě a autonomii i v rámci manželství. Tehdy rozhodně nebylo obyčejem, aby na listinách figurovala jména manželek vedle jmen svých manželů, protože ta nebyla důležitá. Ale Johančino jméno na listinách není vůbec raritou, ale poměrně běžnou záležitostí. V únoru roku 1503, ještě před uskutečněním prodeje, potvrdili manželé Starému i Novému městu Tovačov právo na odúmrť a udělili také nová práva jako možnost svobodného stěhování, zbavili měšťany povinnosti roboty kromě žní, senoseče a přivážení vína na zámek. Za tato privilegia byli poddaní povinni opravovat mosty a platit z lesní pastvy.⁶⁸ V době, kdy Jan spravoval společně s Johankou majetek, se panství ocitají ve velmi dobré hospodářské situaci. Městu Podolci a jeho předměstí byla potvrzena řada výsad, především právo solné, povolení užívat vrchnostenský vodovod a povolení navrhovat rychtáře města.⁶⁹ V Mladé Boleslavi bylo umožněno, aby se politicky činnými a volenými zástupci

---

⁶⁶ AČ 6,375, 377, s. 5421.

⁶⁷ Antonín REZEK: *Paměti/ Mikuláš Dačický z Heslova*, Praha 1878–1880, s. 64.

⁶⁸ S. NOVÁKOVÁ: *Krajířové z Krajků*, 77–80.

⁶⁹ A. CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ: *Žena v Jednotě*, s. 274.

stali i lidé z předměstí. I drobní měšťané z předměstí tudíž získali právo rozhodovat o politických a ekonomických záležitostech města. Také se mohli vyjadřovat ohledně náboženských otázek. Takovou výsadu neměli ani obyvatelé předměstí v královských městech. Předměstí bylo z pravidla vynecháváno z politického života. Také bylo zrušeno dědičné rychtářství a od roku 1503 volí rychtáře pán, který vybírá ze tří kandidátů navržených obcí. Tato povolení znamenala pro Mladou Boleslav velký rozkvět vlastní samosprávy.⁷⁰

Naopak se s rokem 1507, kdy Jan ze Šelmberka odstoupil pro stáří z funkce nejvyššího komorníka, zhoršila situace bratrské církve. Jeho úřad sice převzal umírněný Jan ze Šternberka, ale dominantní postavení v okruhu nejvyšších zemských úředníků získal Albrecht z Kolovrat, který začal Jednotu tvrdě stíhat a požadoval jejich „napravení," čímž se rozuměla likvidace Bratrů. Bratr Lukáš se snažil Jednotu bránit a přesvědčit pány o tom, že reformace je oprávněná, setkal se však jen s nepatrným úspěchem. Dokud však působil v politice Jan ze Šternberka, staral se o to, aby královy výnosy nenabývaly platnosti.⁷¹

Není přesně známo, kdy Jan ze Šelmberka zemřel. Podle Augusta Sedláčka zemřel Jan v lednu roku 1508.⁷² Z listiny z 21. února víme jen to, že v roce 1508 už nežil, neboť zde již nefiguruje.⁷³ Smrt Jana ze Šelmberka rozpoutala boj o rozsáhlý majetek, který nyní připadl vdově

---

⁷⁰Josef MACEK: *Jagellonský věk v českých zemích III.*, Praha 1998, s. 68–69.

⁷¹A. MOLNÁR: *Boleslavští Bratři*, s. 68–70.

⁷²A. SEDLÁČEK: *Hrady X*, s. 70.

⁷³SOkA MB, fond Město MB, sign. IAa 12. Tato listina přinesla poddaným další uvolnění. Johanka v ní dala mladoboleslavským poddaným výběr cla v okolí města i v Bezděčíně, z toho měli poddaní opravovat cesty od Mladé Boleslavi ke Kosmonosům. Tím se Johanka zbavila starostí o stav dopravní sítě. (viz. Jiří Bydžovský: *Kronika mladoboleslavská os mistra Jiřího Kezelia Bydžovského sepsaná*, Mladá Boleslav 1935, s. 31) Takto Johanka učinila také na Turnovsku v lednu 1509. Zde nechala poddaným výběr cla z dobytka, sladu, chmele a nádob. Také povolila výstavbu hradeb a co je důležitější, svolila ke společnému užívání všech důchodů a platů s poddanými druhé poloviny města, tedy poddanými pána z Valdštejna (viz. CIM IV/3, 752. s. 147).

Johance jevící se v očích mnoha šlechticů jako žena slabá a neschopná majetek ubránit. K tomu přispěl také tzv. svatojakubský mandát vydaný Vladislavem II. dne 10. srpna téhož roku, který byl namířen proti sektám, především proti Jednotě bratrské. Roku 1509 se začal svatojakubský mandát naplňovat, což přineslo tvrdé pronásledování členů Jednoty. Bratří byli nuceni utéct na Moravu, kde bylo pronásledování mírnější, a zde se uchýlit na venkov.⁷⁴ V té době se již vědělo o spojení Johanky s Jednotou, mnozí se domnívali, že je Johanka přímo její členkou. A proto na ni byla vznášena obvinění z pikartství.⁷⁵

Nejhorlivějším byl Albrecht z Kolovrat, nejvyšší kancléř Království českého, který „sbíral lidi služebné na Mělníce chtěje mocí Brandejs vzíti.“ Domníval se totiž, že Johanka nebude mít jako kacírka velkou podporu, v tom se ovšem mýlil. Již ze začátku, na radu přátel, Johanka Brandýs nad Labem vojensky obsadila. Podporu Johance vyjádřili mnozí páni – Vilém z Pernštejna, páni z Hradeckého, Litoměřického a Chrudimského kraje. Albrecht, „*vida, že by nic nezjednal, musil tak nechati.*“⁷⁶ Krátce na to, roku 1510, zemřel. Spor tím ovšem neskončil. V útocích na Johančinu osobu pokračovala po smrti manžela Albrechta z Kolovrat Kateřina ze Smiřic. Příčinou sporu byla cla, která na panství Johanky neoprávněně vybírali Kolovratovi úředníci. Johanka se snažila dovolat spravedlnosti u zemského soudu, tam se však Kateřina odmítla dostavit s odůvodněním, že nemá povinnost zpovídat se kacírce. Johanka se však nevzdala a se stížností se obrátila na krále, který se Johanky zastal. Roku 1512 vydal list, ve kterém potvrdil práva paní z

---

⁷⁴A. MOLNÁR: Boleslavští Bratří, s. 69–71.

⁷⁵A. CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ: *Žena v Jednotě*, s. 29. Pikart je hanlivý výraz pro kacírce/heretika podle hnutí valdenských, které údajně přišlo do Čech z Picardie, oblasti na severu Francie. V pol. 15. století byli takto nepřáteli nazýváni členové Jednoty bratrské (S. Nováková: *Krajčirové z Krajků*, s. 242.).

⁷⁶AČ 17, 876, s. 97.

Krajku a stanovil, že má Johanka jak právo hájit se, tak vznést obžalobu, ovšem za podmínky, že se bude chovat v souladu se zemským právem. Odkazem na platné právo, se král nejspíš snažil Johanku odradit od podpory a náklonnosti k Jednotě. Je-li tomu tak, byly jeho snahy neúspěšné, neboť pravděpodobně téhož roku Johanka oficiálně vstoupila do Jednoty.⁷⁷ Žalobu na Johanku z pikartství definitivně král zrušil v prosinci 1514 na přímluvu jejích přátel (především pana Viléma z Pernštejna), na nichž byl finančně závislý.⁷⁸

---

⁷⁷S. NOVÁKOVÁ: *Krajířové z Krajků*, s. 80–82.

⁷⁸A. CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ: *Žena v Jednotě*, s. 280.

Vstup do Jednoty bratrské

Po dlouhá staletí se církev stavěla k ženě jako k osobě slaboduché a od přírody hříšné, tedy špatné. Dá se říct, že misogynie z tohoto vztahu nikdy nevyprchala. A přitom byly ženy vždy významnými subjekty církve, ať už jako řeholnice, upřímné podporovatelky, mecenášky či ochránkyně.⁷⁹ A protože církev byla autoritou udávající manželům jejich práva a povinnosti v rámci manželství, je faktem, že postavení ženy ve společnosti určovaly především církevní dogmata a názory. Na ženu nahlížela středověká společnost pod církevními dogmaty dvojitým pohledem. Na jednu stranu ji vnímala jako na nositelku života, na které leží velké břímě domácnosti a rodinného života, viděli v ní objekt vášně, světici snažící se přiblížit Panně Marii. Na druhou stranu byla žena pro společnost stvoření zkažené, slabé v mravech, marnivé, nosící hřích. Jednou se na ženu dívali pro její slabosti shovívavě, zároveň ji měřili přísným měřítkem požadavků na její osobu.⁸⁰

Až do 12. století převažoval misogynický pohled na ženu, to se odráželo i v manželství. Tělesně si byli oba manželé rovni, muž byl ale ženiným pánem, měl svou choť vychovávat a ovládat pevnou rukou, trestat ji mohl i fyzicky.⁸¹ Fakticky se žena po sňatku stala zajatkyní svého, absolutní autorita otce se přenesla na manžela, také v systému zákonů, který vycházel především z tradic, je žena brána jako závislá na muži, který nese odpovědnost za svou rodinu, tedy i za manželku.⁸² Manžel neměl být horlivým milovníkem, neměl si ženu moc k sobě připouštět, protože podlehnout ženě bylo jako oddat se ďáblu. Zhruba

---

⁷⁹ Karel STLOUKAL: *Královny, kněžny a velké ženy české*, Praha 1940, s. 17.

⁸⁰ Václav VOJTÍŠEK: *Žena v době husitské*, s. 89, in: R. Bednaříková-Turnwaldová: *Česká žena v dějinách národa*, Praha 1940.

⁸¹ J. MACEK: *Jagellonský věk*, s. 130.

⁸² M. KLASSEN: *Warring maidens*, s. 35.

kolem poloviny 12. století však do Českých zemí přichází kult Panny Marie, který pohled na ženu poněkud změkčil. Začal se objevovat názor, že žena má být vychovávána spíše dobrým slovem než násilím. V období kultu Panny Marie se objevuje ženská role tzv. Nové Evy jako matky Spasitele, která přišla na svět, aby odčinila zlo. I v tomto pojetí je Eva stále vinna, ale Adam zhřešil svou slabostí pro Evu a proto schvaloval její jednání a nekáral ji, tím nese stejný podíl viny.⁸³ Tyto myšlenky následně převzali představitelé husitské revoluce – Tomáš Štíttný ze Štíttného, Matěj z Janova, Jan Milíč z Kroměříže a především Jan Hus.⁸⁴ Ti se obecně stavěli kriticky k ženám marnivým a nemravným, naopak ale oceňovali ženy, které se nábožensky angažovaly. Žena už nebyla automaticky brána jako špatný člověk a hříšnice, protože mravnost a hříchy nejsou otázkou pohlaví, ale jednotlivých lidí.⁸⁵ Stále zůstávalo přesvědčení, že žena má od přírody sklon k nemravnostem, tím spíš je ale třeba ocenit, když žena svou hříšnost a zkaženost překoná.⁸⁶ Husitská revoluce přinesla pro ženy velikou změnu v otázce jejich postavení – snad poprvé umožnila ženám veřejnou náboženskou aktivitu. Ženy se aktivně zapojovaly do husitské revoluce a tím se staly o něco volnějši a samostatnějši. Obecně lze říct, že pod vlivem husitské revoluce se žena stala volnějši a samostatnějši.⁸⁷ Všechny tyto tendence ale neupustily od ortodoxního nahlížení římské církve na ženu, která stále zůstávala v očích společnosti od přírody slabši a hříšnou, jen pro své vrozené špatné vlastnosti nebyly tak tvrdě odsuzovány.⁸⁸ S příchodem reformistů a usazení dvojvěří v českých zemích se však se však situace postavení

---

⁸³ Milena LENDEROVÁ: *Eva nejen v ráji*, Praha 2002, s. 16.

⁸⁴ K. STLOUKAL: *Královnny, kněžny a velké ženy*, s. 22–23.

⁸⁵ F. ŠMAHEL: *Husitská revoluce*, s. 39.

⁸⁶ K. STLOUKAL: *Královnny, kněžny a velké ženy*, s. 23.

⁸⁷ R. BEDNAŘÍKOVÁ-TURNWALDOVÁ: *Česká žena v dějinách národa*, Praha 1940, s. 102.

⁸⁸ M. LENDEROVÁ: *Eva nejen v ráji*, s. 22.

ženy vrací o krok zpět – veřejné projevy náboženské oddanosti žen už nebyly žádány, žena měla být zbožná, ale její projevy se měly uzavřít jen do rodinného kruhu. Tak tomu bylo i v Jednotě bratrské, kde sice platilo pravidlo rovnosti muže a ženy, žena ale měla být jen “němou” řeholnicí.⁸⁹

Jako šlechtična se Johanka podstatně zapsala do života bratří na Mladoboleslavsku, ať už svou rozsáhlou podporou stavební činnosti, privilegii udělovanými bratřím či pouhou svou urozenou osobností, která bratřím v mnoha případech zajistila ochranu. Odkud ale pramenila Johančina celoživotní oddanost ke zbožnému životu, která vyvrcholila vstupem do Jednoty a jaké byly důvody a okolnosti tohoto aktu?

Povinností ženy bylo udržet spojenectví rodů spřízněných sňatkem, vyhýbat se pohoršujícímu chování a přivádět potomky na svět, tím zachovávat kontinuitu rodu.⁹⁰ Ženy tak často musely obětovat své vlastní představy a touhy, které se musely podřídít rodovým zájmům. Také bylo nepřípustné, aby se ženy vměšovaly do politiky. Jednoduše řečeno měla žena v podstatě jen rodit potomky a reprezentovat manžela. S takto okleštěnými možnostmi směřovaly ženy často seberealizaci do náboženství, přecházející často až do vypjaté a urputné zbožnosti. Jen zde mohla žena najít volné pole působnosti pro seberealizaci.⁹¹ V tom lze hledat původ naprosté oddanosti církvi jak u mnohých šlechtičen, tak také u Johanky.

Johanka se roku 1512 obrátila na Jednotu s prosbou o radu, zda se má majetku vzdát. Bratří jí poradili, aby svěřila majetek do správy svému bratru Konrádovi, oficiálně vstoupila do Jednoty a začala plně žít v

---

⁸⁹Milen LENDEROVÁ: *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*, s. 24–33.

⁹⁰J. LE GOFF: *Středověký člověk*, s. 243.

⁹¹Božena KOPIČKOVÁ: *Historické prameny k postavení ženy v české a moravské středověké společnosti*, Praha 1992, s. 52.

Martin NODL-František ŠMAHEL: *Člověk českého středověku*, Praha 2002, s. 71.

souladu s bratrskými pravidly.⁹² Kromě toho, „*abyste na místo své pana bratra svého ustavily*“ (hovoří v dekretu bratří k Johance) a „*aby podle toho naučení v zprávě se i úředníky i lidi zpravoval,*“ žádali bratří také „*aby milost a milosrdenství nad chudými a nuznými poddanými činěno bylo s vaším věděním a povolením, a někde s rozkázáním.*“⁹³ Johanka tak učinila a v listopadu 1512 tlumočil v Brandýse nad Labem bratr Lukáš Johančinu žádost o vstup do Jednoty, ta byla přijata kladně. Za působení bratra Lukáše od roku 1494 vyniknul boleslavský sbor tak, že Boleslavští Bratří byli často nazýváni Lukášovci, někdy také Johaniani. Čelní představitelé sboru si dopisovali s předními zahraničními reformisty jako Martin Luther, Jan Kalvín nebo Ulrich Zwingli.⁹⁴ Bratr Lukáš byl nepochybně velkou autoritou a je pravděpodobné, že nesl velký podíl na Johančině rozhodnutí.⁹⁵ Podle publikace *Žena v Jednotě* od Císařové-Kolářové, která se odvolává na Golla,⁹⁶ byla Johanka řádnou členkou Jednoty snad již v roce 1490 nebo před rokem 1496⁹⁷, tedy po úplném vítězství Velké Stránky (skupina Jednoty, která již podporovala vzdělávání lidí a přijímala do řádu i urozené), kdy bylo povoleno přijímat šlechtice do Jednoty. V roce 1496, kdy se konalo rozmlouvání v Chlumci, už prý sestrou byla podle oslovení „paní Boleslavská, vaše výborná sestra,“ jak jí nazývali příslušníci Menší stránky (konzervativní skupiny Jednoty bratrské, která trvala na odloučenosti od světa a nepodporovala vzdělání, to nepovažovala za

---

⁹²A. GINDELY: *Dekrety*, s. 88–89.

A. CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ: *Žena v Jednotě*, s. 280.

⁹³A. GINDELY: *Dekrety*, s. 88–89.

⁹⁴BENEŠ, Luděk (edd.), *Mladoboleslavsko v proměnách času*, Praha 1997.

⁹⁵A. MOLNÁR: *Boleslavští Bratří*, s. 77.

Rudolf ŘÍČAN: *Dějiny Jednoty Bratrské*, Praha 1995, s. 78.

⁹⁶Jaroslav GOLL: *Chelčický a Jednota v XV. století*, Praha 1916, s. 174.

⁹⁷A. CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ: *Žena v jednotě*, s. 274.

důležité).⁹⁸ Otázkou však zůstává, jestli lze toto oslovení brát jako důkaz – s přihlédnutím ke kontextu se spíše lze domnívat, že šlo o uštěpačnou poznámku. Oficiálně Johanka potvrdila svůj vstup do církve spisem *Vyznání víry*, který napsala roku 1513. V tomto spise Johanka uvádí, mimo jiné, že se vzdává urozenosti, protože členové církve nikomu nepanují.⁹⁹ Učení Jednoty přijali také Konrád III. a jeho manželka Veronika. Jako správce panství dostal Konrád od Jednoty správcovské pokyny zahrnující především sociální požadavky (požadovali milosrdenství a úpravu podmínek života pro sociálně nízko postavené).¹⁰⁰ Tím Bratří výrazně zasáhli do sociálně hospodářské sféry života Boleslavského kraj.¹⁰¹ Johančina zainteresovanost ve správě panství s odchodem do řádu ale zcela nezmizela, to dokládá listina Konráda Krajíře z února 1519, ve které Konrád jedná jménem Johanky.¹⁰² K listině je též mezi jinými přivěšena i Johančina pečeť. K nejvýznamnějšímu kroku, co se týče poddanské otázky, však došlo v červnu roku 1511, kdy Johanka potvrdila Bratřím výsady privilegium, Bratří mohli svobodně provozovat řemesla bez cechovního omezení. V této listině se Johanka dále zavázala zachovat přijímání pod obojí a nevádět kněží pod jednou, pokud by toto právo bylo porušeno, mohou se měšťané postavit na odpor, aniž by porušili poddanský slib. Měšťané i obyvatelé z předměstí mohli nadále svévolně prodat nebo směnit dům či statek, ovšem jen lidem víry pod obojí, a také se mohli z města svobodně vystěhovat. Pokud by boleslavská paní chtěla někoho z

---

⁹⁸A. CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ: *Žena v Jednotě*, s. 274–275.

J. GOLL: *Chelčický a Jednota*, s. 158.

⁹⁹A. MOLNÁR: *Slovem obnovená*, s. 140–141.

S. NOVÁKOVÁ: *Krajířové z Krajků*, s. 85.

¹⁰⁰A. GINDELY: *Dekrety*, s. 88–89.

¹⁰¹A. MOLNÁR: *Boleslavští Bratří*, s. 77–78.

¹⁰²SOkA MB, fond Město MB, sign. IAa 13.

panství vykázat, musela tomu předcházet půlroční výpověď, vydaná bezplatně.¹⁰³

Smrt Vladislava II. v březnu roku 1516 znamenala pro Jednotu novou naději na lepší postavení jejich církve, přesto však byla Jednota vystavována vnějším útokům. K jistému uvolnění došlo při oslabení královské moci za vlády nezletilého Ludvíka Jagellonského, kdy nenávist vůči Jednotě lehce klesla. Roku 1517 bratr Lukáš podepsal slavnostní prohlášení úzké rady (zákonodárny orgán Jednoty) vyzývající bratrské církve k otevření sborů.¹⁰⁴ V té době bylo Johance 60 let. S definitivním oddáním se bratrskému řádu zmizela Johanka zároveň ze sféry světské, to lze aspoň usoudit z dobových listin, kde se již Johančino jméno, značící její aktivitu z postu vlivné šlechtičny a boleslavské paní, neobjevuje. Její jméno lze ojediněle najít v listinách Konráda III., který se odvolává na souhlas své sestry s tím, co v listině stojí. Odchodem ze světského života se Johanka vytrácí také z dobových záznamů, proto lze snad jen usoudit, že zbytek života strávila, co by řádová sestra, v tichosti a poklidu, bez dalších zásahů do politiky a světského dění. Johanka zemřela v březnu roku 1531, tedy v 74 letech. Zatím se neví, kde byla boleslavská paní pohřbena, lze se však domnívat, že se její hrob nachází tam, kde byl pohřben i její bratr, v hrobce Krajířů v Mladé Boleslavi u sv. Havla.¹⁰⁵

---

¹⁰³ SOKA MB, fond Město MB, sign. IAa 10, znění listiny k nahlédnutí v: CIM III., 619, s. 1101,

¹⁰⁴ P. ČORNEJ – M. BÁRTLOVÁ: *Velké dějiny země Koruny české VI*, Praha – Litomyšl 2007, s. 358.

A. MOLNÁR: *Boleslavští bratři*, s. 83.

¹⁰⁵ A. CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ: *Žena v Jednotě*, s. 281.

Závěr

Bakalářská práce je koncipována jako ucelená biografie Johanky Krajířové z Krajku, vysoce postavené české šlechtičny, manželky dvou předních šlechticů a vroucí podporovatelky rané Jednoty bratrské. Její život svědčí o jisté individualizaci role žen šlechticů v jagellonské éře. Johanka totiž nepředstavovala zcela ojedinělou bojovnici za dosud marginální Jednotu bratskou, již bylo nutné hájit proti odpůrcům katolického i kališnického vyznání. Stejně jako její víra, nebyl dobou majoritní společností bezproblémově přijímán ani aktivní přístup a zásahy žen do církevního a de facto i politického a společenského života.

Jednota bratrská byla od svého vzniku v roce 1457¹⁰⁶ považována za sektu, proti které se stavěli katolíci i utrakvisté, kteří členy Jednoty hanlivě označovali za pikarty. Přesto, že Jednota vycházela z utrakvismu, který byl od roku 1434 (a definitivně 1485) v zemi legitimizován, dostala se mimo platné zákony i uznávané konvence. Jednota se dočkala plného uznání až v 16. století zařazením do tzv. České konfese, jež byla zařazena do svobod definitivně garantovaných Rudolfovým majestátem.¹⁰⁷

Vyjma husitské revoluce, tedy období asi dvaceti až třiceti let, platil po celý středověk výrok sv. Pavla „žena ať v církvi mlčí.“¹⁰⁸ Johanka nejen, že nemlčela, ale jako mecenáška a ochránkyně se postavila za pronásledované církevní hnutí. Aktivní přístup Johanky k církevnímu životu se naplno

---

¹⁰⁶ R. ŘÍČAN: *Dějiny Jednoty*, s. 37.

¹⁰⁷ *Tamtéž*, s. 271– 272.

¹⁰⁸ *Bible svatá aneb všecka svatá písma starého i nového zákona*, podle posledního vydání Kralického z roku 1613, Česká biblická společnost 1991, Nový zákon, První epištola S. Pavla k Korintským, kapitola 14, 34, s. 180. Plné znění: „Ženy vaše v shromážděních ať mlčí, nebo nedopouští se jim mluvíti, ale aby poddány byly, jakž i zákon praví.“

M. LENDEROVÁ: *Žena v českých zemích*, s. 184.

Karel STLOUKAL: *Královný, kněžny a velké ženy české*, Praha 1940, s. 14.

projevil již po smrti jejího prvního manžela, Jana Tovačovského (nelze tvrdit, že by se Johanka aktivně neúčastnila církevního života již během manželství, zde ale stála „ve stínu“ svého manžela, který vlastně jednal i za svou choť), kdy musela uhájit část svého dědictví před příbuznou Johankou z Cimburka. Takovým útokům, mnohdy provázeným i obviněním z pikarství, ale musela Johanka čelit vícekrát, především po smrti svého druhého manžela, Jana ze Šelmberka a vydání svatojakubského mandátu Vladislava II. zaměřeného proti Jednotě bratrské. Čímž se stala zdánlivě slabou obětí, v boji o dědictví po Šelmberkovi. Johanka však proti všem protivníkům ubránila jak svoji víru, tak svůj majetek.¹⁰⁹ Právě v těchto letech se nejvíce projevila Johančina pevnost a neústupnost v otázce víry – i přes svatojakubský mandát zůstala věrná bratřím, čímž se vlastně postavila vůli samotného krále. Velkým gestem a jistě i odvážným krokem jak vyjádřit podporu zakázané církvi, v jejíž bezúhonnost věřila, bylo darování zbořeného kláštera v Mladé Boleslavi. Tím Johanka učinila z Mladé Boleslavi nejvýznamnější centrum Jednoty bratrské v celém Českém království.¹¹⁰

V souvislosti s prací na Johančině životopisu považuji za největší úspěch přesné určení dosud neznámého roku jejího narození (1457). Dalším sporným datem, k jehož bližšímu určení tato práce přispěla, bylo narození a úmrtí Johančina syna Adama z Cimburka. Adamovo narození se nepovedlo určit přesně, ale za nejvíce pravděpodobný je možné považovat rok 1482,¹¹¹ přesné datum úmrtí uvádí Dačický ve svých *Pamětech*, což je ale vzhledem k časové distanci nutno brát s rezervou.¹¹² Dále se mi podařilo přesněji určit rok uzavření sňatku s Janem ze Šelmberka. Nováková píše o tom, jak se

---

¹⁰⁹ AČ 17, 876, s. 97

¹¹⁰ S. NOVÁKOVÁ: *Krajčřové z Krajku*, s. 83, srov. *Císařová-Kolářová: Žena v Jednotě*, s. 275. Molnár: *Boleslavští bratři*, s. 41.

¹¹¹ V. ŠIMÁK: *Příběhy města Turnova I.*, s. 61.

¹¹² A. REZEK (edd.): *Dačického paměti I.*, s. 64.

„někdy kolem roku 1500 se Johanka znovu provdala.“¹¹³ Petr Vorel naopak soudí, že Adam stojí mezi léty 1494–1502 ve stínu autority svého otčima (tedy Jana ze Šelmberka).¹¹⁴ Jak vyplývá z dobových dochovaných listin, Jan ze Šelmberka se objevuje v souvislosti s Adamem a Johankou až v roce 1499. Sňatek tak mohl být uzavřen již roku 1499, ale s největší pravděpodobností se tak stalo až v roce 1500, rozhodně však ne později.

Jak již zde mnohokrát zaznělo, Johanka byla manželka dvou předních a mocných šlechticů, paní rozsáhlého panství a významná podporovatelka Jednoty bratrské, díky níž přežili bratři na Mladé Boleslavi i období po vydání svatojakubského mandátu. I když byla jako žena svázaná dobovými konvencemi a mravy, dokázala prosadit sebe, své názory a víru, i za cenu celoživotního boje. Právem ji tedy lze považovat za velkou osobnost poděbradské a jagellonské éry, která si zaslouží pozornost historiků i širší veřejnosti.

---

¹¹³ S. NOVÁKOVÁ: *Krajířové z Krajků*, s. 77.

¹¹⁴ P. VOREL: *Morava na prahu nové doby*, s. 79.

Seznam zkratk

AČ – Archiv česká čili staré písemné památky české i moravské

CIM – Codex iuris municipalis regni Bohemiae

MB– Mladá Boleslav

SOkA – Státní okresní archiv

Seznam pramenů a literatury

PRAMENY

Archivní prameny

SOkA Mladá Boleslav

Edice

Akty Jednoty bratrské II., edd. Jaroslav Bidlo, Brno 1915.

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích, díl VII., edd. Josef Kalousek, Praha 1887.

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích, díl IX., edd. Josef Kalousek, Praha 1889.

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích, díl XVI., edd. Josef Kalousek, Praha 1897.

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, díl VI., edd. František Palacký, Praha 1872

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích, díl X, edd. Josef Kalousek, Praha 1890.

Archiv český čili staré písemné památky české i moravské, sebrané z archivů domácích i cizích, díl XVII., edd. Josef Kalousek, Praha 1899.

Bible svatá aneb všecka svatá písma starého i nového zákona, podle posledního vydání Kralického z roku 1613, Česká biblická společnost 1991.

BYDŽOVSKÝ, Jiří Kezelius: *Kronika mladoboleslavská od Mistra Jiřího [Kezelia] Bydžovského sepsaná*, Mladá Boleslav 1935.

Codex iuris municipalis regni Bohemiae III., vyd. J. Čelakovský- G. Friedrich, Praha 1948.

Codex iuris municipalis regni Bohemiae IV/2, vyd. Antonín Haas, Praha 1960.

Dačického paměti I., edd. Antonín Rezek, Praha 1878-1880.
Dekrety Jednoty Bratrské, Staré paměti dějiny českých, edd. Antonín Gindely, sv. 1., Praha 1865.
Kornel ze Všehrd: *O právích země české knihy devatery*, edd. Hermenegild Jireček, Praha 1874.
Příběhy města Turnova, Zprávy Musea turnovského za rok, edd. Josef Vítězslav Šimák, Turnov 1903.
Slovem obnovená: četní o reformaci, edd. Amedeo Molnár, Praha 1977.

Literatura

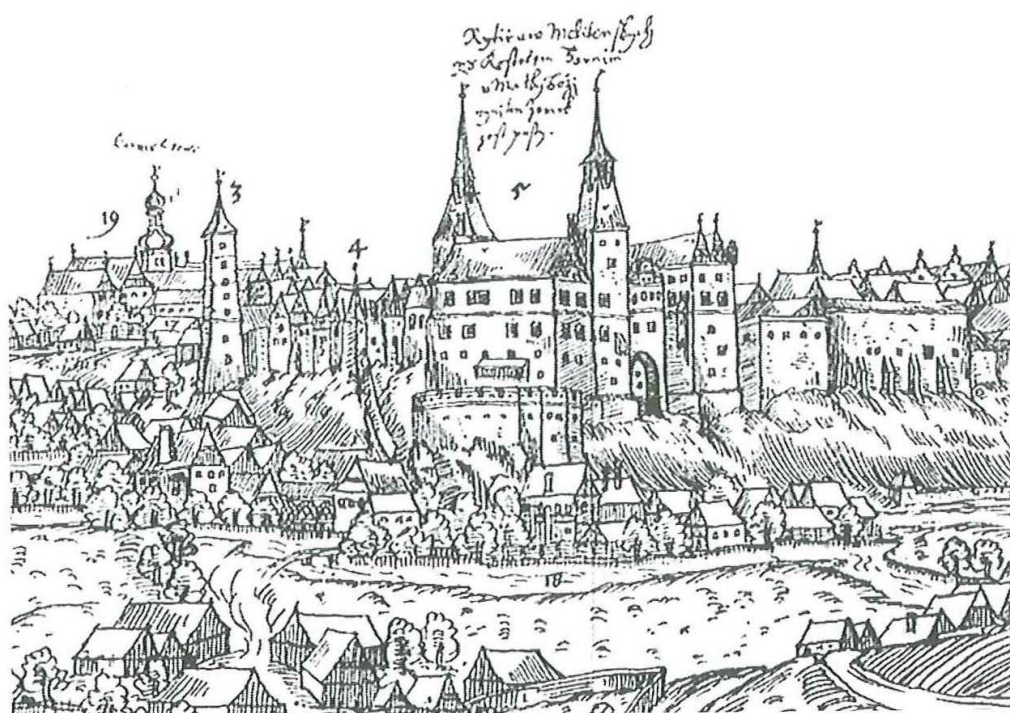
BAREŠ, František: *Paměti města Ml. Boleslavě I.*, Mladá Boleslav 1921.
BENEŠ, Luděk: *Mladoboleslavsko v proměnách času*, Praha 1997.
BERAN, Zdeněk: *Poslední páni z Michalovic*, České Budějovice 2010.
CÍSAŘOVÁ-KOLÁŘOVÁ, Anna: *Žena v Jednotě Bratrské*, Praha 1942.
ČORNEJ, Petr – BARTLOVÁ, Milena: *Velké dějiny zemí Koruny české VI*, Praha – Litomyšl 2007.
GOLL, Jaroslav: *Chelčický a Jednota v XV. století*, Praha 1916.
HALADA, Jan: *Lexikon české šlechty*, Praha 1992.
JUROK, Jiří: *Příčiny, struktury a osobnosti husitské revoluce*, České Budějovice, 2006.
KLASSEN, John Martin: *Warring maidens, captive oves and hussite queens*, New York 1999.
BEDNAŘÍKOVÁ-TURNWALDOVÁ R.: *Česká žena v dějinách národa*, Praha 1940.
KOPIČKOVÁ, Božena: *Historické prameny k postavení ženy v české a moravské středověké společnosti*, Praha 1992.

- LE GOFF, Jacques: *Středověký člověk a jeho svět*, Praha 1999.
- LENDEROVÁ, Milena: *Eva nejen v ráji*, Praha 2002.
- LENDEROVÁ, Milena: *Žena v českých zemích od středověku do 20. Století*, Praha 2009.
- MACEK, Josef: *Jagellonský věk v českých zemích I.*, Praha 1992.
- MACEK, Josef: *Jagellonský věk v českých zemích II.*, Praha 1994.
- MACEK, Josef: *Jagellonský věk v českých zemích III.*, Praha 1998.
- MOLNÁR, Amedeo: *Boleslavští Bratři*, Praha 1952.
- NODL, Martin-ŠMAHEL, František: *Člověk českého středověku*, Praha 2002.
- NOVÁKOVÁ, Stanislava: *Krajířové z Krajku, Z Korutan do zemí České koruny*, Praha 2010.
- ŘÍČAN, Rudolf: *Dějiny Jednoty Bratrské*, Praha 1995.
- SEDLÁČEK, August: *Hrady, zámky a tvrze Království českého X. Boleslavsko*, Praha 1997.
- SEDLÁČEK, August: *Hrady, zámky a tvrze Království českého XV.*, Praha 1998.
- STLOUKAL, Karel: *Královny, kněžny a velké ženy české*, Praha 1940.
- ŠMAHEL, František: *Husitské Čechy*, Praha 2001.
- VÁLKA, Josef: *Dějiny Moravy I.*, Brno 1991.
- VÁLKA, Josef: *Doba náboženské koexistence a tolerance*, Praha 1995.
- VÁNĚČEK, Václav: *Malé dějiny státu a práva v Československu*, Praha 1947.
- VOREL, Petr: *Morava na prahu nové doby*, Přerov 1995.
- VOREL, Petr: *Páni z Pernštejna*, Praha 2012.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A

/ Výřez veduty města Mladé Boleslavi kolem roku 1600, hrad, dnešní zámek (č. 5) a vodárenská věž (č. 3).

Zdroj: S. Nováková: *Krajířové z Krajku*, s. 86

Příloha B

/ *Hrubý Rohozec,
plastika ženské
hlavy na krakorci
v nádvoří zámku.
Patrně podobizna
Johanky Krajiřové
z Krajků (†1531).*

Zdroj: S. Nováková: *Krajiřové z Krajků*, s. 77.